

Quæ cum necessarij eius audissent, timētes ne quid ei sinistri accidisset, uenerunt, pia solitudine pleni, ut inde eum extraherent. Aderat & mater, quæ conscia diuinitatis eius, nihil ei contigisse, nisi quod ipse uoluisset, certo sciebat: & ideo fides eam ab omni metu mali liberabat, scientem mendacia esse, quæ nunciata fuerant. Cum uero præ turba & cōpressiōe intrare necessarij illi nō potuissent, postulauere, ut ei per medias uoces renunciaretur se foris stare, ut uel sic pateret ei exeundi commoditas. Tandem uox ipsa peruēnit usque ad eos, qui illi uicini erāt: e quibus aliquis nulla forte, ut uerissimile est, beneuolētia motus: sed in contēptum eius, aut etiam tentando ipsum, an carnem & affines prædicationi præferret, dixit illi: Ecce mater tua, & fratres tui foris stant, quærentes te. At ille, quia mater & fratres spiritu potius sunt mater & fratres, quàm carne: cum illi magis charitate, affinitate, ac unione spiritus diffiniantur, quàm isti proximitate carnis, dicentē interrogauit, quæ esset mater sua, & fratres sui. Qui cum taceret, ipse protensa manu indicans discipulos suos, dixit: Ecce mater mea, & fratres mei. Ecce ad quos ego, & qui ad me charitatem habent, affinitatē & unionem agglutinationemq; maternam, & fraternam spiritus. Et protinus adiunxit huius maternæ & fraternæ cognationis spiritualis causam esse, quia uoluntatem facerēt patris cœlestis. Quicumque enim (inquit) fecerit uoluntatem patris mei, qui in cœlis est, ipse meus frater, & soror, & mater est. Qua respōsione matrem pro foribus stantem nequaquā paruifecit, sed plurimū: immo supra omnes exaltauit, nam quis unquam post CHRISTVM, uoluntatem cœlestis patris exactius fecit, quàm ipsa: Ad hæc mater erat secundū carnē & supra carnem, & secundum spiritum, & plusquam ceteri omnes secundum spiritum: cum eius ad CHRISTVM, & CHRISTI ad ipsam charitas maior fuerit: quemadmodum & ceteris omnibus eminentius, ac perfectius secundum carnem mater fuit, quia uirgo mater, tota gignens & absque compare, id est tota profusa, & sola uere, & diuine & supra naturā gignens: quod nulli alteri matri conuenit, sed nec conuenire potest, sed illi soli. Quare supra omnes, & frater & soror, & mater est. nā hæc omnia, & carne & supra carnē, et spiritu supra omnes est: sola siquidem supra omnes mater secundum carnem, intacta uirginitate, & carne semper immuni ab omni contagione peccati: & sola supra omnes mater secundum spiritum, ut quæ cum mater sit secundum spiritum, de spiritu sancto concepit dei filium. Hæc igitur responsio domini, ad suæ uirginæ matris commendationem maxime omnium pertinet. Quæ sic nobis superbenedictum filium suum reddat propitium: ut nos fratres, & filios porrecta benedictionis suæ manu, agnoscere dignetur: utpote sic semper facientes uoluntatem patris sui, qui in cœlis est, ut patrem cum ipso & spiritu sancto pereuniter laudare & exaltare possimus, unum deū uerum, & solum agnoscetes, cui honor, decus & imperium in omnia, & super omnia secula seculorū. Amen.

CAPVT DECIMVM TERTIVM.

In illo die exiens IESVS de domo, sedebat secus mare. Et 126
cōgregatæ sunt ad eū turbæ multæ, ita ut in nauiculā ascen-
dens sederet, & omnis turba stabat in litore, & locutus est
eis multa in parabolis, dicēs. ¶ Ecce exiit qui seminat, se- 127
minare. Et dum seminat: quædā ceciderunt secus uia, & ue-
nerunt uolucres cœli & comederunt ea. Alia autem ceciderunt in petrosa,
ubi non habebant terrā multam, & cōtinuo exorta sunt, quia nō habebāt
altitudinem terræ: sole autem orto, æstuauerunt, & quia nō habebant radi-
cem, aruerunt. Alia autem ceciderunt in spinas, & creuerunt spinæ, & suffo-
cauerunt ea. Alia autem ceciderunt in terram bonam, & dabant fructum,

- 128 aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud tricesimum. Qui habet au-
res audiendi, audiat. ¶ Et accedentes discipuli dixerunt ei: Quare in para-
bolis loqueris eis? Qui respondens, ait illis: Quia uobis datum est nosse my-
steria regni cœlorum: illis autem non est datum. Qui enim habet, dabitur
ei, & abūdabit: qui autem non habet, & quod habet, auferetur ab eo. Ideo 15
in parabolis loquor eis, quia uidentes non uident, & audientes non audiunt,
neq; intelligunt: ut adimpleatur in eis prophetia Esaiæ dicētis: Auditū au-
diētis, & nō intelligētis: & uidentēs uidebētis, & nō uidebētis. In crassatū est
enim cor populi huius, & auribus grauit̄ audierūt, & oculos suos clausē-
rūt: nequādo uideāt oculis, & auribus audiāt, & corde intelligant, & cōuer- 20
tantur, & sanentur eos. ¶ Vestri autē beati oculi, quia uident: & aures uestræ,
quia audiunt. Amen quippe dico uobis, quia multi prophetæ & iusti cu-
p̄ierunt uidere quæ uidetis, & non uiderunt: & audire quæ auditis, & nō au-
dierunt. ¶ Vos ergo audite parabolam seminantis: Omnis qui audit uer-
bū regni, & non intelligit, uenit malus, & rapit quod seminatum est in cor 25
de eius: hic est qui secus uiam seminatus est. Qui autem super petrosa semi-
natus est: hic est qui uerbum audit, & continuo cum gaudio accipit illud:
non autem habet in se radicem, sed est temporalis: facta autem tribulatio-
ne & persecutione propter uerbum, cōtinuo scandalizatur. Qui autem se-
minatus est in spinis: hic est qui uerbū dei audit, & sollicitudo seculi istius, 30
& fallacia diuitiarum suffocat uerbum, & sine fructu efficitur. Qui uero in
terram bonam seminatus est: hic est qui audit uerbum, & intelligit, & fru-
ctum affert, & facit aliud quidem centesimum, aliud autem sexagesimum,
131 aliud uero tricesimum. ¶ Aliam parabolam proposuit illis dicens: Simi-
le factum est regnū cœlorum homini, qui seminauit bonum semen in agro 35
suo: cum autem dormirent homines, uenit inimicus eius, & supersemina-
uit zizania in medio tritici, & abiit. Cum autem creuisset herba, & fructum
fecisset: tunc apparuerunt & zizania. Accedētes autem serui patrisfamilias,
dixerunt ei: Domine, nōne bonum semen seminasti in agro tuo? Vnde er-
go habet zizania? Et ait illis: Inimicus homo hoc fecit. Serui autem dixē- 40
runt ei: Vis imus & colligimus ea? Et ait: Non, ne forte colligētes zizania,
eradicetis simul cum eis & triticū. Sinite utraque crescere usq; ad messem,
& in tempore messis dicam messoribus: Colligite primum zizania, & alli-
gate ea in fasciculos ad comburendum: triticum autem congregate in hor- 45
reum meū. ¶ Aliam parabolā proposuit eis, dicēs: Simile est regnum cœ-
lorū grano sinapis, quod accipiēs homo seminauit in agro suo: quod mini-
mum quidē est omnibus seminibus: cum autē creuerit, maius est omnibus
oleribus, & fit arbor, ita ut uolucres cœli ueniant & habitent in ramis eius.
133 ¶ Aliam parabolam locutus est eis: Simile est regnum cœlorum fermento,
quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fermenta 50
tum est totum. ¶ Hæc omnia locutus est IESVS in parabolis ad turbas,
& sine

& sine parabolis non loquebatur eis, ut impleretur quod dictum est per prophetam, dicentem: Aperiã in parabolis os meum: eructabo abscondita à constitutione mundi. ¶ Tunc dimissis turbis uenit in domum, & ac-

55 cesserunt ad eum discipuli eius, dicētes: Ediffere nobis parabolam zizaniorum agri. Qui respondens, ait: Qui seminat bonum semen, est filius hominis. Ager autem est mundus. Bonum uero semen, hi sunt filii regni: Zizania autem, filii sunt nequam. Inimicus autem qui seminauit ea, est diabolus: Messis uero, consummatio seculi est. Messores autem, angeli sunt.

60 Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur: sic erit in consummatione seculi. Mittet filius hominis angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem, & mittēt eos in caminum ignis. Ibi erit fletus, & stridor dentium. Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorū. Qui habet aures audiēdi, audiat. ¶ Simile est regnum

65 cœlorum thesauro abscondito in agro: quem qui inuenit homo, abscondit, & præ gaudio illius uadit, & uendit uniuersa quæ habet, & emit agrū illū. ¶ Iterum simile est regnum cœlorum homini negociatori quærenti bonas margaritas. Inuenta autē una preciosa margarita: abiit, & uendidit omnia quæ habuit, & emit eam. ¶ Iterum simile est regnum cœlorum sagenæ mis-

70 sã in mare, & ex omni genere piscium congreganti: quam cum impleta esset, educētes, & secus litus sedentes, elegerunt bonos in uasa, malos autem foras miserunt. Sic erit in consummatione seculi. Exhibunt angeli, & separabunt malos de medio iustorū, & mittent eos in caminū ignis: ibi erit fletus & stridor dētiū. ¶ Intellexistis hæc omnia? Dicūt ei: Etiam. Ait illis:

75 Ideo omnis scriba doctus in regno cœlorum, similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo noua & uetera. ¶ Et factum est cum consummasset IESVS parabolas istas, transiit inde. Et ueniens in patriam su-

80 dicitur MARIA, et fratres eius Iacobus & Ioseph, & Simō & Iudas: & sorores eius, nōne omnes apud nos sunt? Vnde ergo huic omnia ista? Et scādalizabantur in eo. IESVS autem dixit eis: Non est propheta sine honore, nisi in patria sua, & in domo sua. Et nō fecit ibi uirtutes multas, propter incredulitatem illorum.

ANNOTATIONES BREUES XXXVI. CIRCA LITERAM CAP XIII.

2	nauiculam τὸ πλοῖον	9	profunditatem creuerunt	ἐκατόν ἑξήκοντα
4	qui seminat ὁ σείρων		ἀνέβησαν ascenderunt	τριάκοντα centum
8	qui seminabat altitudinem βάθος	11	centesimum sexagesimum tricesimum	sexaginta triginta & infra

17	ut adimpleatur καὶ ἀναπληροῦται & impletur	47	omnium feminum μᾶλλον τῶν λαχίνων. ἐστὶ maximum olerum est κόπατιον ἢ ὑπερλατιον	70	genere - piscium
17	dicentis ἠλέγουσα dicens, quæ dicit	47	maius est - omnibus	71	educentes secus litus ἀναβιβίσαντες ἐπὶ τὸν ἀγιαλὸν καὶ educentes in litus &
18	& non uidebitis οὐ μὴ ἴδητε & non perspicietis & non cognoscetis	48	habitent κατασκηνοῦν nidificent, nidulentur	71	elegerunt συνέλεξαν collegerunt
30	in spinis εἰς τὰ ἀκάνθια in spinas	50	fermentatū est totum ἐζυμώθη ὅλον fermentata esset tota	71	bonos malos τὰ καλὰ τὰ σαπρὰ neutra
30	uerbum - dei	52	sine parabolis χωρὶς παραβολῶν	74	dentium, * λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Ait illis IESVS.
36	superfeminavit ἐσπειρε feminavit	54	in domum * ὁ Ἰησοῦς IESVS	74	Etiam * κύριε domine
37	creuisset ἐβλάστησεν germinasset	56	ait * αὐτοῖς	75	in regno εἰς τὴν βασιλείαν ad regnum
41	Vis im⁹ & colligimus ἐλάσσειν ἀπελθόντες συνδέξομεν Vis igitur abeamus et colligamus	58	nequam ποῦ πονηροῦ maligni genituius	78	in synagogis ἐν τῇ συναγωγῇ singulare
41	ne forte μήποτε nequando	61	seculi * τούτου huius	78	ita ut mirarentur ὥστε ἐκπλήθησθαι ita ut stuperent
44	ad comburendum * αὐτὰ εα	64	audiat. * πάλιν	80	MARIA Ioseph Μαριάμ Ἰωσήφ
47	omnibus feminibus		Rursus		

COMMENTARIUS IN CAPVT DECIMVMTERTIVM.

126 »

» Aulo ante dictum est Euangelistam per hoc quod dixerat matrem, & fratres foris stare, innuisse dominum tunc in aliqua domo fuisse, quod & apertius hic insinuat idē Euāgelista Matthæus, dicens. ¶ In illo die exiens IESVS de domo, sedebat secus mare. Et cōgregatæ sunt ad eū turbæ multæ, ita ut nauiculā ascēdens sederet, & omnis turba stabat in litore: & locus est eis multa in parabolis, dicens. ¶ Sedebat dominus secus mare. Per hoc mare intelligit lacus Gēnezareth, qui & mare Tiberiadis dicitur, cui uicinæ sunt Choroza im, Capharnaū, et Bethsaida. Sed irruētibus in eū turbis, nō malo quidē animo, sed in agētī doctrinæ cœlestis, et diuinarū uirtutū, quæ ex ipso prodibāt, desyderio, iā tum scī licet piām uim regno cœlorū pati incipiente, intrat in nauem. Nauis, ecclesia. Mare et mari adiacentiā, mundus. Qui uult ergo audire CHRISTVM, audiat eum in ecclesia: & doctrinam eius percipiat ex ecclesia, in qua CHRISTVS & apostolici solū sunt uisari: & studeat ex parabolāū spiritu, id est Euāgelio doctrināq; CHRISTI, uitalē haurire sapientiā. nam fermē totū Euāgelium parabola est. Sed quam primum proponit parabolam referantē Matthæo audiamus: inquit enim. ¶ Ecce exijt qui seminabat, semis

127 »

bat, semis

bat, seminare. Et dum seminabat: quaedam ceciderunt secus uiam, & uenerunt uolucres caeli, & comederunt ea. Alia autem ceciderunt in petrosa, ubi non habebant terram multam, & continuo exorta sunt, quia non habebant altitudinem terrae: sole autem orto, aestuauerunt: & quia non habebant radicem, aruerunt. Alia autem ceciderunt in spinas, & creuerunt spinae, & suffocauerunt ea. Alia autem ceciderunt in terram bonam, & dabant fructum: aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud tricesimum. Qui habet aures audiendi, audiat. ¶ Hac parabola dominus seipsum declarat: declarat & quid sit Euangelium, & qui sint qui suscipiunt illud. Nam ipse dominus est, qui exiit a deo patre, & uenit in hunc mundum, ut seminaret semen uitae, quod est Euangelium. Euangelium autem, uerbum dei. Qui suscipiunt, omnigenae nationes. Et quia dominus hanc per semetipsum declarare dignatus est parabolam: ideo paucis hic tota series eius intelligi potest. Ecce, praesentiam dicit. Qui exiit, CHRISTVS. Unde exiit: A patre. Ego (inquit in Ioanne) exiui a patre, & ueni in mundum. Qui seminat, idem CHRISTVS. Semen: Euangelium, uerbum dei, doctrina uitae, lex noua, lex gratiae, testamentum aeternum. Finitima uia: homines iuxta uiam latam & spatiosam, quae ducit ad perditionem incedentes, & uerbum dei spiritualiter non capientes. Via, uia lata, uia perditionis. Volucres, daemonia. Comedere, rapere, perdere. Terra petrosa, homines parum spiritus, parumque gratiae admittentes, & non alte uerbum dei recipientes. Cito exoriri, in principio feruere. Sol exortus, tribulationes & persecutiones, aut aestus concupiscentiarum, tentationumque superuenientes. Radices habent, quae alte & firmiter menti inhaerent: quae autem debiliter & superficie tenus, non habent. Terra spinosa, homines sollicitudinibus mundanis obruti. Spinae ipsae, mundanae sollicitudines, ut immodicum studium circa diuitias cogendas, circa honores adipiscendos, & fluxam mundi huius, momentaneamque gloriam: circa uoluptates corporis, quae brutorum sunt, non hominum, captandas & exercendas: et multa id genus alia. Terra bona, homines bonae mentis, multi spiritus, & multae gratiae, qui alte suscipiunt uerbum dei, & ad spiritum intelligunt & faciunt, ociosam in seipsis dei gratiam non sinentes. Fructus centesimus, augmentum operum gratiae & bonitatis: in perfectis, et hoc est consummatorum. Fructus sexagesimus, augmentum proficientium. Et fructus tricesimus, augmentum incipientium. Ergo & incipientes & proficientes & consummati, ferendo uerbo dei, bona terra sunt: incipientes, bona: proficientes, melior: & consummati, optima. Quae tamen in principio solum bona est, sic proficere potest, ut & melior fiat, & tandem euadat optima. Hic aduertere licet illam in se infinite bonam dei bonitatem adeo exuberanter esse extra se bonam, & sese propagare uelle, ut penes se sui prodigam prodat: ut quae ubique bonum semen seminare uelit, & non solum in bonam & optimam, sed in omnem terram, uel ferme quantumlibet malam, ut in eam, quae latae uiae adiacet, & in petrosam, & in spinosam: et ubicumque maneat uerbum dei, & quantumdiu maneat, purgare: & quantum ex se est, fructificare. Qui igitur iuxta latam uiam incedunt, eam deserant ad auxilium seminantis conuersi, & quaerant iuxta angustam incedere. Qui per terram intelliguntur petrosam: quoad possunt sese elapident, & duritiam emolliant, quod superest in seminante reijcientes, ut alte semen admittere possint. Qui per terram spinosam: omnes, seminantis implorata ope, spinas euellant, & in CHRISTO mortificant: & tunc omnis terra bona erit, & omne genus hominum saluum per uerbum dei. Quod etsi impossibile sit potestate humana: possibile est tamen potestate diuina, quae & hoc uult, & ad hoc seminat, non ut pereat semen, sed ut uiuificetur pariter & uiuificet. Extendamus igitur nostram uoluntatem, & totam ponamus in uoluntate dei, & nostram totam potestatem in potestate dei, & omnis homo per uerbum dei saluus fiet. Porro ubi saluator noster suam de seminante compleuit parabolam, protinus adiecit: Qui habet aures audiendi, audiat: aures requirēs spiritus,

IOANN. 16.

- non carnis. quod planè insinuat, hic mysterium, theoriam & spiritualē intelligentiam esse requirendam. Post quæ uerba etiam accesserunt discipuli ad dominum, uolentes
- 128 „ spiritum parabolæ intelligere. Quod innuit Matthæus, subdens. ¶ Et accedentes
 „ discipuli, dixerunt ei: Quare in parabolis loqueris eis? Qui respondens, ait illis: Quia
 „ uobis datum est nosse mysterium regni cœlorum: illis autem non est datū. Qui enim
 „ habet, dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet, & quod habet auferetur ab
 „ eo. Ideo in parabolis loquor eis, quia uidentes non uident, & audientes non audi-
 „ unt, neque intelligunt, ut adimpleatur in eis prophetia Esaiæ, dicentis: Auditū audie-
 „ tis, & non intelligetis: & uidentes uidebitis, & nō uidebitis. Incrassatum est enim cor
 „ populi huius, & auribus grauerunt, & oculos suos clauserunt: nequando ui-
 „ deant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, & sanem eos.
 „ ¶ Qui corde accedunt ad CHRISTVM, mysteria dei intelligūt: & ideo discipuli intel-
 „ lexere, quia sic accesserunt ad CHRISTVM. Turbæ autem & reliqui qui non intel-
 „ lexerunt, nisi in ænigmate & inuolucro: sunt qui ad CHRISTVM corde non acces-
 „ dunt, etsi corpore, existimantes se sibiipsis sufficere, & ex sese plenissime quæ sunt in-
 „ telligenda, intelligere. tales autem credunt se uidere, sed non uident: nam anima
 „ si sensu uident, non spirituali: & audire, id est intelligere: at non intelligunt, quia in-
 „ telligentia carnis & hominis intelligunt, non spiritus, & ita in eis impletur prophe-
 „ tia Esaiæ, quæ nunc sic capite sexto legitur: Vade, & dices populo huic: Audite au-
 „ dientes, & nolite intelligere: & uidete uisionem, & nolite cognoscere. Excæca cor
 „ populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claude: ne forte uideat oculis su-
 „ is, & auribus suis audiat, & corde suo intelligat, & cōuertatur, & sanē eum. Et eum
 „ sensum habet, qui pauloante expressus est: quia particularum principia de auditu et
 „ uisu carnis, & secundum humanam præsumptionem: fines autem de intelligentiā &
 „ cognitione spiritus, & secundum diuinum sensum intelliguntur. Et cum dicit: No-
 „ lite, non prohibet: sicuti neque præcipit cum dicit: Excæca, aggraua, claude: sed ubiq;
 „ prædicit: quod etiā interpres Matthæi, Græcanicā tralatio nē secutus expressit. Et cū
 „ hic in tralatione Matthæi dicitur, nequādo, & illic in nostra tralatione Esaiæ, ne forte,
 „ hæ particulæ nō sunt notæ dubitatiōis, sed libertatis arbitrij, quod indifferenter se ha-
 „ bet ad se ex deo cōuertendū, & ex se nō cōuertendū. Et dei uolūtas erat illos sanare:
 „ si se uoluissent diuino adiuuātē p̄sidio, cōuertere: dicēte Luca de ijs, qui etiā blasphe-
 „ mabāt eum: Et erant Pharisei sedentes & legis doctores, qui uenerāt ex omni castel-
 „ lo Galileæ & Iudeæ & Hierusalem, & uirtus domini erat ad sanandum eos. Quod
 „ ergo non sanati sunt, id non erat ex parte illius, qui in parabola loquebatur eis: sed ex
 „ parte ipsorum. nam si aperte eis dixisset: ego sum filius dei, qui in aternitate cum pa-
 „ tre sui, à quo exiui, & ueni in mundum, Euangelium pacis, uerbum dei, & legem
 „ nouam uobis annunciatum, reliqua detegendo sacramenta: id multo minus audire
 „ uoluissent, quàm parabolā: quia iuxta prophetiam, grauerunt audiebant. Quod ex
 „ emplo principis sacerdotum cognoscitur: qui cum interrogasset & adiurasset domi-
 „ num ut eis planè diceret, an esset CHRISTVS filius dei, & ille (ex Marco) dixisset, Ego
 „ sum, tam grauerunt tulit, ut illico uestimēta sua sciderit, & exclamauerit eū blasphemaf
 „ se. Expediebat ergo populo, Scribis, & Phariseis ad ipsorū minorē damnationē, &
 „ ad electorū illuminationē, ut dominus loqueretur eis in parabolis, ut & de eo erat o-
 „ raculis prophetarū referatū: ergo qui peribāt, ex se ipsis solis peribāt, allato etiā ex dei
 „ bonitate, quantū licebat, auxilio, ne perirent. Discipulis autē & ad se accedētibus, nu-
 „ de & aperte mysteria detexit, uirtutem sine ullo inuolucro reuelādo, & lucem osten-
 „ dendo spiritualē: quia non grauerunt audiebant, neq; se sapiētes putabāt, sensui suo fi-
 „ dentes: sed à domino (ex Marco & Luca) petentes: & ideo sacramēta dei expressa eis
 „ profuerunt, & bene illis uli sunt auditis, nam qui gratiam habent, & gratia eis auge-
 „ bitur,

bitur, & abundabunt. Qui autem gratiam non habent, & si se habere putent, etiam quod habent, id est humana sapientiae bonitatisque opinio, atque praesumptio, auferetur ab eis.

Et hi miseri, illi uero beati: subdente domino (ut aperit Matthaeus) ac dicente. ¶ Vestri 129

autem beati oculi, quia uident; & aures uestrae, quia audiunt. Amen quippe dico uobis, quia multi prophetae & iusti cupierunt uidere quae uidentis, & non uiderunt; & audire quae auditis, & non audierunt. ¶ Oculus, uisio interna mentis. Auris, auris interna, obediētia mentis. Videre, spiritu. Audire, itidem spiritu. Quot oculi discipulorum uidebant spiritualiter, & aures eorum similiter audiebant: id non erat discipulorum, nisi ut deo ipsos conuertenti, non reluctantium, sed CHRISTI, lumen & intelligentiam spiritus infundentis. Ergo beatitudo ista ex parte infundentis, non ex parte eorum, quibus infunditur, attendenda est. Ille enim omnia agit, isti hoc solum quod non reluctantur. Quod si quid cooperentur quod agunt, id solum humanum est, non etiam diuinum: ut calamus non reluctans scribenti, si cooperetur, solum id agit ut calamus: quod autem humanum est, id totum hominis est, & si gratia adiuti: quod supra hominem, totum dei & gratiae. Multi prophetae & iusti uiri tametsi perquam cupide & auide uideri sent, & audire corporeis sensibus CHRISTVM: multo tamen magis cupierunt ea uidere & audire quae CHRISTI erant, secundum diuinitatem & spiritum, quae CHRISTVS suis discipulis annunciabat & aperiebat. Qua felicitate illi, quia tempore CHRISTI non fuere, caruerunt. Ut gloria maior intelligatur ihs accessisse, qui sunt nouae legis, legis libertatis & gratiae, quam illis qui fuerunt ueteris legis, legis seruitutis & peccati. Continenter autem dominus ut essent uere uidentes & audientes, & uere intelligentes & credentes, aperuit discipulis suis parabolam de seminante, dicens. ¶ Vos 130

ergo audite parabolam seminantis: Omnis qui audit uerbum regni, & non intelligit, uenit malus & rapit quod seminatum est in corde eius: hic est qui secus uiam seminatus est. Qui autem super petrosam seminatus est, hic est qui uerbum audit, & continuo cum gaudio accipit illud: non habet autem in se radicem, sed est temporalis: facta autem tribulatione & persecutione propter uerbum, continuo scandalizatur. Qui autem seminatus est in spinas, hic est qui uerbum dei audit, & sollicitudo seculi istius, & fallacia diuitiarum suffocat uerbum, & sine fructu efficitur. Qui uero in terram bonam seminatus est, hic est qui audit uerbum & intelligit, & fructum affert & facit: alius quidem centesimum, alius autem sexagesimum, alius uero tricesimum. ¶ Cum ait, Vos ergo audite, iubet esse mente attentos, qui diuina intelligere uolunt mysteria, & in mysticos ac spirituales penetrare sensus. Caetera ferè omnia abunde manifesta sunt, tum ex se, tum ex ihs quae paulo supra numero. 127. dicta sunt: & ideo non est diutius hic insistendum. Est tamen aduertendum quod semē & semina, quae sunt uerba dei, dicuntur in terram cadere: quia de sursum est semen quod fecundare debet terram nostram: terra autem, id est homo dicitur seminari: quia illud semē iactum excipit. Et quod qui hic dicitur malus, Marci quoque uocatur satanas, & Luca octauo diabolus. Et denique quod ultima particula sic uertenda erat: Qui uero in bonam terram seminatus est, hic est qui audit uerbum & intelligit: qui utique fructum affert & facit: alius quidem centesimum, alius autem sexagesimum, alius uero tricesimum: ut alius masculino genere prolatus, ad hominem referatur: quod prius de homine, qui terra bona est, & fructum affert, non de semine sermo habitus sit. Nam & articulus δ, quo hic ubique utitur interpres Graecus, masculinus est: neque aliud quicquam referre potest. Interpres tamen latinus δ cum spiritu & tono, non δ cum spiritu sine tono legisse uidetur: quemadmodum hodie quoque in nonnullis etiam uetustis codicibus legere est: quod uidetur mendum, ex fine parabolae errore scriptoris uerborum similitudine hallucinati huc translatum: aut certe δ masculina capiendum, ut hominem referre possit. λαμβάνεται γὰρ ἅντι οὗτος. ὡς παρὰ δμήρω. δὲ ἦλθε θεὸς ἐπὶ νῦν ἀρχαῶν. Sed hoc nimis rarum, poeticeque est. Deinceps Matthaeus

- 131 » aliam adiicit parabolam huic fati affinem, dicēs. ¶ Aliam parabolam proposuit illis,
 » dicens: Simile factum est regnum cœlorum homini, qui seminavit bonum semen in
 » agro suo. Cum autem dormirent homines, uenit inimicus eius, & superfeminavit zi-
 » zania in medio tritici, & abiit. Cum autē creuisset herba, & fructum fecisset, tunc ap-
 » paruerunt & zizania. Accedētes autē serui patrisfamilias, dixerunt ei: Domine, non
 » ne bonum semen seminasti in agro tuo? Vnde ergo habet zizania? Et ait illis: Inimi-
 » cus homo hoc fecit. Serui autem dixerunt ei: Vis imus & colligimus ea? Et ait: Non,
 » ne forte colligentes zizania, eradicetis simul & triticum. Sinite utraq; crescere usq; ad
 » messem, & in tempore messis dicam messoribus: Colligite primum zizania, & alliga-
 » te ea in fasciculos ad comburendum: triticum autē cogregate in horreum meū. ¶ Et
 » hęc quoq; parabolam ipsemet dominus exponere dignatus est. Regnum cœlorum,
 » regnum CHRISTI, ecclesia in hoc seculo ad finem usq; mundi currēs. Homo qui se-
 » minauit bonum semen, CHRISTVS dominus. Ager, mūdus. Homines dormire, est
 » negligenter in ea quæ dei sunt & CHRISTI intendere. Inimicus homo, diabolus. Zi-
 » zania, homines corrupti, hæretici, impij, & omnis eorum corruptio, hæresis, impie-
 » tas. Triticum, homines puri, sanæ doctrinæ, piij. Herbam creuisse & fructum fecisse,
 » est mundum tam in bonis quàm in malis ad finem usq; tempore processisse. Serui pa-
 » trisfamilias, cœlestes potestates. Paterfamilias, deus. Bonum semē, uerbū CHRISTI,
 » euangelium uitæ, doctrina fidei, fideles homines. Et ex opposito, malum semē, omne
 » peccatum, denūciatio mortis, dogma peruersum, infideles homines. Zizania colligi,
 » est malos auferri de mūdo, quos paterfamilias prohibet colligi, ut boni inter eos pro-
 » ficiant: exercent enim mali pios & electos, quandiu mundus iste perseuerat. Vtraque
 » triticum & zizania crescere usque ad messem, est bonos & malos procedere usq; ad
 » huius seculi finem. Messis, homines qui colliguntur: hi ad uitam, illi ad combustionē
 » æternam. Tempus messis, finis mundi. Messores, angeli dei. Zizania primū colligun-
 » tur: quia mali priores in fine seculi tollentur. Alligantur in fasciculos ad comburendū:
 » quia ad uaria secernentur, destinabunturq; gehennæ tormēta. Triticum congregatū
 » quia boni colliguntur, & omnes in perpetua charitate deo unientur. Horreum patris-
 » familias, regnum patris cœlestis, cœlestis Hierusalem, mansio beatorum. Hoc est do-
 » mino referate parabolæ mysterium. Quod si qua sunt apposita tam in hac quàm in su-
 » periori de seminante parabola, quæ dominus non expressit: ea tamen facile per ista
 » quæ ipse expressit, reliquit nobis intelligenda. Tertiam quoque adiicit dominus para-
 » bolam, quam Matthæus subinde insinuat dicens. ¶ Aliam parabolam proposuit eis,
 » dicens: Simile est regnum cœlorum grano sinapis: quod accipiens homo, seminavit
 » in agro suo. quod minimum quidem est omnibus seminibus: cum autē creuerit, ma-
 » ius est omnibus oleribus, & fit arbor: ita ut uolucres cœli ueniant, & habitent in ramis
 » eius. ¶ Huius haud remota uidetur esse spiritalis intelligentia. Regnum cœlorum,
 » regnum CHRISTI. Granum sinapis, uerbum dei, fides CHRISTI, lex noua, religio
 » sancta & immaculata. Homo qui seminavit, CHRISTVS dominus. Ager eius, lu-
 » dæa, mens fidelis. Granum sinapis minimum esse ex omnibus olerum seminibus, est
 » religionem CHRISTI in principio fuisse omnium religionum minimam. Alia semi-
 » na & olera, aliarum religionum exordia & incrementa: quæ si cum fide conferantur
 » CHRISTI, omnes sunt quædam ueluti superstitiones & errores fidei. Creuit gra-
 » num sinapis, cum fides CHRISTI cœpit incrementum. Arbor, populus fide accepta,
 » totius mundi uniuersa fidelis ecclesia. Volucres cœli, angeli dei. Rami arboris, parti-
 » culares ecclesiæ, multiplicesq; nationes. Volucres cœli habitant in eis: quia animæ san-
 » ctæ, mansio quietæ sunt spiritus CHRISTI, & sanctorum angelorum, qui eis diuina
 » dispensatione prouident, & eas inspirationibus recreant, dirigunt, defenduntq;. Hęc
 » sit huius parabolæ spiritalis theoria. Deinde quartam domini parabolam subiungit
 » Matthæus,

- » Matthæus dicens. **C**Aliã parabolã locutus est eis: Simile est regnũ cœlorũ fermento: 133
- » qd' acceptũ mulier abscondit in farinã satis tribus, donec fermentatũ est totũ. **C**Huius parabolæ spiritualis intelligẽtia hæc sit: Regnum cœlorum, regnum CHRISTI. Fermentum, fermentũ nouum, fides, dei uerbũ. Mulier, sapientiã dei. Tria sata, id est tres mensuræ farinæ, tres plagæ mundi, Asia, Africa, Europa. Farina, populi. Abscondidit donec fermentatum esset totum, siue donec fermẽtata esset tota: ut id ἐζυμώθη ὅλον, id est fermentata esset tota, respiciat ἄλευρον, id est farinã: quia CHRISTVS dominus, qui dei sapientiã est, doctrinam & fidem suam int̃imis præcordijs hominum infundit, & ibidẽ relinquit usq; ad ultimum huius mundi terminũ: quo tẽpore totus erit fermentatus, & saluãdorum impletus numerus. Has omnes parabolas nõ ad discipulos suos
- » loquebatur, sed ad turbas, audientibus tamẽ illis: quod subdit Matthæus, dicẽs. **C**Hæc 134
- » omnia locutus est IESVS in parabolis ad turbas, & sine parabolis non loquebatur eis:
- » ut impleretur quod dictũ est per Prophetã dicẽtem: Aperiam in parabolis os meum, eructabo abscondita à cõstitutione mundi. **C**Ad turbas, quibus passim intermixti erãt Scribæ, Pharisei, Sadducei, & omnino aduersarij ipsi, nihil loquebatur dominus, nisi in parabolis: quia id illis magis expediebat, q̃ si sacramenta ipsa statim retexisset. Adde quod sic etiam de eo scriptum erat: ut Psal. 77. Attendite popule meus legẽ meam: *Psal. 77.*
- » inclinãte aurem uestrã in uerba oris mei. Aperiam in parabolis os meum, loquar propositiones ab initio. Vbi dicẽte spiritu in persona CHRISTI, Attẽdite popule meus, uolebat auditores è turbis Iudæorũ esse attentos. Et cui? Legi gratiã, legi nouã, legi CHRISTI. Cum, inclinãte aurẽ, promptos esse intelligẽtia, & obediẽtia mentis, Cum autẽ, in uerba oris mei, præsentem esse deum, qui loquerẽt, insinuabat: & quem etiã uiderent exteriore oculo, & audirent aure corporali: sed qui tamẽ magis uideri deberet interiore oculo, & audiri aure mentis. Verba, inquit, oris mei, non uerba oris Moysi, aut cuiusquã prophetarũ. Mox uero dedit eis signum, quo cognituri erant deum sibi præsentẽ esse, & corã loquentẽ: Aperiam, inquit, in parabolis os meum, loquar propositiones ab initio, abscondita à cõstitutione mundi. at non solum à cõstitutione mundi, sed etiam ab æterno, hæc enim sunt quæ Paulus appellat reuelationẽ mysterij temporibus æternis taciti. Et rursus, de quibus ad Corinthios dicit: Sapientiã autẽ loquimur inter perfectos: sapientiã uero non huius seculi, neq; principum huius seculi, qui destruuntur: sed loquimur dei sapientiã in mysterio, quæ abscondita est, quam prædestinãuit deus ante secula in gloriã nostram. Finitis autẽ parabolis, dominus turbas
- » dimisit, & uenit in domum: ut aperit Matthæus, dicens. **C**Tunc dimissis turbis, uenit 135
- » in domum, & accesserunt ad eum discipuli eius, dicẽtes: Ediffere nobis parabolam zizaniorum agri. Qui respondens, ait: Qui seminat bonũ semẽ, est filius hominis. Ager autem, est mundus. Bonum uero semen, hi sunt filij regni. Zizania autẽ, filij sunt nequam. Inimicus autem qui seminãuit ea, est diabolus. Messis uero, consummatio seculi est. Messores autem, angeli sunt. Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburantur: sic erit in consummatione seculi. Mittet filius hominis angelos suos, & colligẽt de regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem: & mittẽt eos in caminum ignis. Ibi erit fletus & stridor dentium. Tunc iusti fulgebunt sicut sol, in regno patris eorum. Qui habet aures audiendi, audiat. **C**Domus, ecclesiæ figura: ad quam qui accedunt non tam motu corporis, quã gressibus fidei, & perfecta fide petunt à domino: & accipiunt, & sacramenta dei citra ullum uelamen cognoscunt, reuelante illa IESV superbenigni infinita bonitate: cuius rei figura sunt apostoli accedentes ad dominum in domum, & petentes, & parabolæ zizaniorũ agri à domino referatio. Quæ quia de se clara est, & quodammodo numero. 131. præacta, non est nostrum diutius hic immorandi consiliũ. Quia tamen nonnulla latius explicat, nonnihil etiam dicamus oportet. Cũ ait, Mittet filius hominis angelos suos, declarat se esse patrẽ familias:

- de quo in parabola fit mētio. Cum autē dicit, Colligēt de regno eius omnia scādala, & eos qui faciunt iniquitatem, innuit per zizania & scādala, id est offendicula, & omnes diuinæ legis, diuinæq; uoluntatis trāsgressiones & trāsgressores designari. Et per caminum ignis, infernū intelligit, & gehennā: ubi peccata simul & peccatores in æternum consummentur. Per fletū uero, & stridorē dentiū, miserorū ineluctabilē & importabilē cruciatū. Cum deniq; inquit, Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum, gloriā tangit beatorū, quam nec oculus mortalium uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. Deinde postq; excitauit eos dominus ad spiritualē intelligentiam prædictorū, quintā hīc ex Matthæo subdit parabolā, dicens. ¶ Simile est regnum cœlorū thesauro abscondito in agro: quem qui inuenit homo, abscondit: & præ gaudio illius uadit, & uēdit uniuersa quæ habet, & emit agrum illum. ¶ Huius parabolæ hanc spiritualem eliciamus intelligentiā. Regnum cœlorū, regnum CHRISTI. Thesaurus absconditus, CHRISTVS dominus: cui pater omnia donauit, & nobis omnia in illo, & in quo (dicēte Paulo) sunt omnes thesauri sapiētiae & sciētiae absconditi. Ager, ager sacrarū scripturarū, euangelium regni. Homo qui inuenit, fidelis quisq;. Abit & uēdit omnia sua, quādo relinquit mundū propter euangeliū, affectus carnis exuit, & terrena cœlestibus cōmutat. Gaudium, designat omnium abnegationē pro CHRISTO iucundā esse debere, & uoluntariā. Emit agrum illum, cum omnia sua liberaliter & ultrō pro euangelio dat, & habet thesaurū illum, CHRISTVM uidelicet, & in CHRISTO gratiam: qui omni uita melior est, & omni thesauro preciosior: nec cōparari potest, nisi quis omnia sua pro illo thesauro in sancto euangelio occultato det: nisi omnibus quæ habet, abrenunciet. si enim retineat sibi carnis affectus, si quid terrenū, nunquā illum habiturus est: sed thesauro illo perpetuò cariturus. Post hæc sextam dominus connectit parabolā, aperiente Matthæo, dicens. ¶ Iterum simile est regnum cœlorū hominī negotiatori, quærētī bonas margaritas: inuēta autē una preciosa margarita, abiit & uēdidit omnia quæ habuit, & emit eam. ¶ Hæc præcedēti satis affinis est, cuius hæc sit spiritualis intelligētia: Regnum cœlorū, regnum CHRISTI. Negotiator tēporalis, qui mercatur res tēporales: spiritualem negotiatorē designat, qui pijs operibus fidei sibi cōparat spiritualia. Bonæ margaritæ, quæ & uniones, dona dei sunt unum solum respiciētia, & ad unum solū tendētia, quæ omnia bona sunt, Preciosa margarita inuēta, CHRISTVS, fides eius, lex eius, de qua dicitur: Lex domini immaculata conuertēs animas, testimonium domini fidele sapientiā præstās paruulis. Et rursum: Dilexi mandata tua super aurum & topazion. Quo precio emitur hic unio? Abdicatione omnium terrenorū: nam qui inuenit, abit, & uendit omnia quæ habet, & emit illum. Hæc etiam preciosa margarita iunctam habet charitatē: quæ est omnium charismatum preciosissimum: & quæ sic una est, ut amantē cum amato, id est CHRISTO, unum efficiat. Septimam parabolā huic, ut ostendit Matthæus, dominus subnectit, dicens. ¶ Iterum simile est regnum cœlorum sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium cōgreganti. Quam cum impleta esset, educentes, & secus litus sedentes, elegerunt bonos in uasa, malos autem foras miserunt. Sic erit in cōsummatione seculi: exhibunt angeli, & separabūt malos de medio iustorū, & mittēt eos in caminum ignis: ibi erit fletus & stridor dentiū. ¶ Hanc magna ex parte aperire dignatus est dominus. Igitur regnū cœlorū, regnū CHRISTI. Sagenā missā in mare, usq; ad finem mundi euāgelica prædicatio. Mare, mundus. Omne genus piscium, omnes populi nationū. Impletio sagenæ, finē mundi significat. Pisces educētur cum sagenā: quia finita euāgelica prædicatiōe, populi subducētur. Secus litus, extra mundū in iudicium. Sedentes & seligentes bonos à malis, angeli sunt. Vasa, loca beatorū. Malos mitti foras, est eos mitti in gehennā, in pœnas, in locum tormētorum: quod innuit dominus per caminum ignis, & fletum, & stridorē dentiū. Quam cū dixisset dominus, & sufficientes

& sufficienter pro spiritualibus explicuisset, subdente Matthæo, interrogauit discipu-
 los, dicens. ¶ Intellexistis hæc omnia: Dicunt ei: Etiam. At illis: Ideo omnis scriba do- 139
 ctus in regno cœlorum, similis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro suo
 noua & uetera. ¶ Regnum cœlorum, regnum CHRISTI. Scriba doctus in regno
 cœlorum, siue, ut Græce habetur, *ὡς τις βασιλεία τῶν οὐρανῶν*, ad regnum cœlorum,
 appellatur, qui præter literam, ipsum quoque spiritum sapit: sic enim edoctus, aptus est
 ad regnum cœlorum. Scribæ ueteris legis, præter paucos quos spiritus dei afflabat,
 aut non sic edocti erant, aut certe parum admodum: quia solum literam sapiebant, &
 ideo illi edocti non erant ad regnum cœlorum. At scribæ siue ueteris, ut Nathanaël,
 siue nouæ legis, qui uerè erant Theologi: quales fuerunt apostoli & discipuli, & quos
 deus tanta illuminationis gratia dignatus est, sic edocti erant. Et idcirco ijdem erant ut
 patresfamilias, quia filios suos sic instituebant. Et depromebant è thesauro scriptura-
 rum noua & uetera, id est spiritualem & literariam, tam noui, quam ueteris testamen-
 ti intelligentiam. Paterfamilias, CHRISTVS dominus. Thesaurus, scripturæ diuinæ.
 Noua, spiritus. Vetera, litera: & id siue in nouo siue in ueteri testamento: siquidem in
 nouo, parabola ut parabola, literam solum præfert, mysterium spiritualisq; intelligen-
 tia spiritum. Et totum fermè uetus organum ut uetus, litera est. Sic autem se habent
 intelligentiæ scripturarum, ut spiritualis sine literaria haberi non possit, nisi forte litera-
 ria & spiritualis eadem sint atq; coincident, ut penè tota Ioannis litera: sed literaria, sine
 spiritali possit. Et hinc quoque qui docti scribæ, doctiq; Theologi dici possint, intelli-
 gere promptum est. His exactis, aperit Matthæus quidnam postea egerit dominus, dicitur
 140
 ¶ Et factum est cum consummasset IESVS parabolas istas, transiit inde. Et ue-
 niens in patriam suam, docebat eos in synagogis eorū, ita ut mirarentur, & dicerent:
 Vnde huic sapientia hæc & uirtutes? Nōne hic est fabri filius? Nōne mater eius di-
 citur MARIA, & fratres eius, Iacobus & Ioseph, & Simon, & Iudas: & sorores eius,
 nōne omnes apud nos sunt? Vnde ergo huic omnia ista? Et scandalizabantur in eo.
 IESVS autē dixit eis: Non est propheta sine honore, nisi in patria sua & in domo sua.
 Et non fecit ibi uirtutes multas, propter incredulitatem illorum. ¶ Patria domini Na-
 zareth. Docebat ergo Nazarenos in synagogis eorum. Sed quid? Sanè id quod ca-
 pite quarto indicat Lucas, scilicet se esse illū de quo Esaiæ sexagesimo primo scriptū
 Esaiæ. 61.
 est: Spiritus domini super me, eo quod unxerit me dominus: ad annunciandum man-
 fuetis misit me, ut mederer contritis corde, & prædicarem captiuis indulgentiam, &
 clausis apertionem, ut prædicarem annum placibilem domino. Quam de se prophe-
 tiam cum eis exponeret dominus, anteuertebat eos in hisce quæ cogitaturi erant, ut
 deus: cogitaturi enim erant & dicturi, Vnde huic sapientia hæc & uirtutes? At ex pri-
 ma parte prophetiæ, quæ est: spiritus domini super me, eo quod unxerit me: ad annū-
 ciandum manfuetis misit me, ut mederer contritis corde: intelligere debebant, unde
 huic sapientia hæc & uirtutes. Et ex hoc, eo quod unxerit me, ipsum esse Mesiam. Ve-
 rum cæci & infelices, nequaquam ad superna oculos attollebant: sed ad ima solū eos-
 dem deflectebāt, patriā & (ut putabant) parentes & cognatos attendentes, & dicen-
 tes: Nōne hic est ille τῷ τέκνονος, id est fabri, filius? Fabrum lignarium scilicet Ioseph
 sponsum MARIAE intelligentes, cuius tamen non erat filius, sed τῷ τῶν πάντων ποιη-
 τῷ, ὁ δημιουργός, id est omnium factoris, opificisq;. Item: Nōne mater eius dicitur MA-
 RIA? Quod recte, sed non erat talis mater qualem ipsi putabant: nam mater uirgo,
 mater intacta, mater immaculata. Item: Et fratres eius, Iacobus, & Ioses, & Simon, &
 Iudas: Quod male. Nam Iacobus, & Ioses, & Simon, & Iudas ex Aegessippo, & ijs
 qui cum illa ætate uixerint, historiæ ueritatē cognoscere potuerunt: filij fuerunt Cleo-
 phæ fratris Ioseph, sponi MARIAE, sed non fratres CHRISTI, ut ipsi putabāt, cum
 Ioseph paternitate carnis ad CHRISTVM nihil attineret. Posteriores tamē multa de

his fratribus somniarūt, & falsam texere historiā: ut Clemēs Alexandrinus, Inquies illos fuisse filios Ioseph, & hinc quoque fratres domini dici. Postremo: Et sorores eius nōne omnes apud nos sunt? De quibus etiā nō multo pauciora recentiores commenti sunt, dicentes eas fuisse filias Annæ, & sorores uirginis **MARIAE**. Quas tamē crederim fuisse filias Cleophæ, & sorores Iacobi, Ioseos, Simonis, & Iudæ, aut aliorum affinium ipsius Ioseph, & uirginis deiparæ. Et ita illi cum essent terreni, & carnaliter sapientes & cogitantes, scandalizabātur in eo: ipse uero nō scandalizabat eos, sed ipsi seipfos, rati cum cognoscerent patriam & parētes eius (quæ tamē non cognoscebant: nam de cœlo uenerat, & patrem terrenū nō habebat, sed matrem duntaxat) fieri non posse, ut sapientiam talem, aut uirtutes haberet: quas nihilominus eum habere uidebāt. Cum ergo uidemus aliquem spiritum sapere, scripturas intelligere, aut uirtutes aliquas facere, sicut pleriq; tēporibus uisum est: nequaquā ex patria, ex parentibus, ex studijs, præceptoribus ue, aut libris iudiciū feramus, ne simus similes ijs qui dicebāt regi gloriæ, & sapientiæ dei patris: Vnde huic sapientiā hæc, & uirtutes: Nā deus cuiuscunq; uult uel abiectissimo homini sua impartitur, qui Amos armentariū scaminum uellicantē, scalpentēq; maturitatis inducēdæ gratia, sciētia impleuit, quæ erat supra hominem. Veruntamē & hoc illi accidit, quod sine honore, & ea quæ illum deceret (non quidem propter se, sed propter eum qui ipsum suo munere dignatus est) æstimatione habeatur: quod & domino accidit, ut responso suo ad Nazarenos, quod & prouerbiū est, insinuauit cum dixit: Nō est propheta sine honore, nisi in patria sua, & in domo sua. Adeo gens illa mentis incuruæ, mentis inuidæ, & maleuolæ, prompta erat ex patria, ex gente, ex studio alios iudicare. Quod autē dominus multas uirtutes ibi nō fecerit, hoc non fuit quia nollet facere, aut non posset: sed quia ipsi ad eas recipiendas erant inhabiles, & inepti: non enim credebant diuinum esse quod uidebāt & audiebāt. at uirtutes diuinæ incredulis non cōmunicātur: nam fide deo placemus, & incredulitate displicemus. Fecit tamen & ibi uirtutes aliquas, sed non multas, ut testis est hic Matthæus. Sed & ex Lucæ quarto, ductus ab ijs qui erāt in synagoga usq; ad supercilium montis, super quem ciuitas illorum erat ædificata, ut præcipitare: eua sit ut uoluit, & per medium illorum transiens, abiuit. In qua re & uirtutē diuinā ostendit, qd' è tanto periculo euasit: & clemētiā misericordē, qd' qui ipsum præcipitare uoluerāt, ne icrepauerit quidē, tantū abest ut præcipitari fecerit: adeo in oibus & uerbis & factis benignū se, misericordēq; demōstrauit dominus. Per quē summo patri gloriæ, & ipsi in spūs sancti uirtute, honor, gloria, & potestas in oīa seculorū secula. Amē

Luc. 4.

CAPVT DECIMVM QVARTVM.

141

142

In illo tempore audiuit Herodes tetrarcha famam **IESV**: & ait pueris suis: Hic est Ioannes Baptista. ipse surrexit à mortuis: & ideo uirtutes operantur in eo. ¶ Herodes enim tenuit Ioannem, & alligauit eum: & posuit in carcerē propter Herodiadem uxore fratris sui. Dicebat enim illi Ioannes: Non licet tibi habere eam. Et uolens illum occidere, timuit populum: quia sicut prophetam eum habebant. Die autē natalis Herodis, saltauit filia Herodiadis in medio, & placuit Herodi. Vnde cum iuramento pollicitus est ei dare quodcunq; postulasset ab eo. At illa præmonita à matre sua: da mihi, inquit, hic in disco caput Ioannis Baptistæ. Et contristatus est rex. Propter iuramētum autem & eos qui pariter recumbebāt, iussit dari. Misitq; & decollauit Ioannem in carcere. Et allatū est caput eius in disco